

Somogyvári Lajos

Pannon Egyetem HTK Neveléstudományi Intézet

Kompetenciafejlesztés és katonai képzés: egy nemzetközi szakirodalmi áttekintés tanulságai

Írásom a katonai képzés (katonapedagógia) és a kompetenciafejlesztés keresztmetszetében elhelyezkedő, angol nyelvű tanulmányokból leszűrhető tanulságokat vizsgálja annak érdekében, hogy feltárja a kurrens trendeket, melyek a magyarországi kadétképzés szempontjából is hasznosíthatóak.

A ScienceDirect adatbázisára alapozva végeztem szisztematikus irodalmi áttekintést: az elemzés alapjául szolgáló korpusz létrehozása után a kérdéskört tematizáló főbb topikokat mutatom be, illetve azokat a tudásterületeket, melyek kontextusában (a nemzetközi tudományos térben) megszülettek ezek az eredmények. Az eredmények egyben megmutatják a publikációs trendekbe való becsatlakozás hazai lehetőségeit is, hiszen az általam összegyűjtött tanulmányok között nincsen magyarországi vagy magyar intézményi affiliációval rendelkező szerző.

Bevezetés: a kutatási téma relevanciája

A hadsereg, a katonai lét és az ide vezető út (a képzési folyamat) alapvető kulturális meghatározottságokkal bír, gondoljunk csak az angolszász-amerikai és az európai felfogás különbségére. Az előbbi társadalmat és a haderőt elkülönült szféráknak tekinti, míg a kontinentális megközelítés a társadalomba való beágyazottságot hangsúlyozza – ez utóbbi szempont Magyarországon a civil és katonai szereplők kapcsolatépítését is előmozdította, a korábbi, hagyományosan távolságtartó attitűdöktől elmozdulva (Madarász, 2013). Ilyen értelemben a kompetenciafejlesztés, a humán erőforrás, képzés oldaláról történő kérdésfeltevések gyümölcsözőek lehetnek a katonai szerepek és társadalmi kapcsolatok újragondolására a változó világban (Szabó, 2023). A jelenlegi, nagy volumenű haderőfejlesztés és az Ukrajnában folyó háború messze kisugárzó hatása még inkább aláhúzza a téma előtérbe kerülését és több szempontú vizsgálatát. Az utóbbi években ezen kívül újra nagyobb hangsúlyt kapott a katonai képzés „emberi” oldala, ami szintén szükségessé teszi (többek között) a pedagógiai, pszichológiai irányokat a hasonló intézménytípusokban.

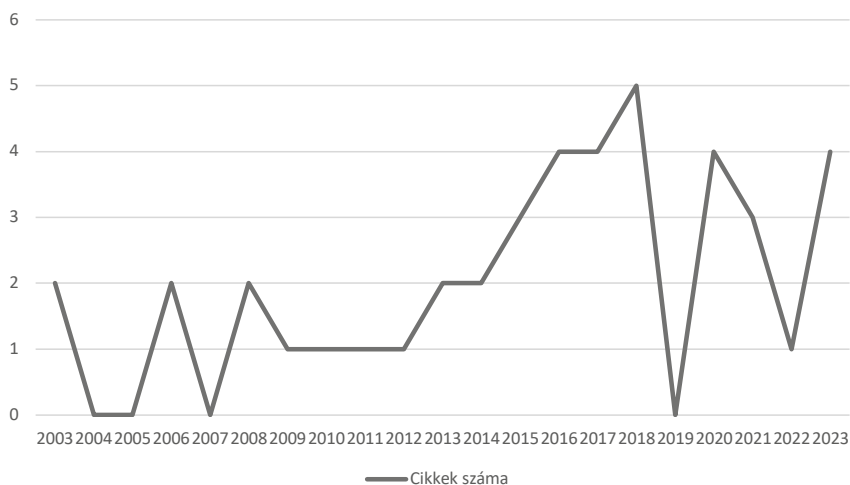
Ahogy David Morgan-Owen, a londoni King's College modern hadviselést oktató történésze Sir William Robertson tábornagyot megidézte: „mindenki tudja, hogy a legjobb teljesítményt papíron nyújtó [kadét, növendék] nem feltétlenül működik majd

hatékonyan a terepen”. Ehelyett az új felfogásban a következő szempontok játszanak nagy szerepet: „szervezeti, adminisztrációs kérdések, stratégiai és taktikai feladatmegoldás osztályteremben és azon kívül” (Morgen-Owen, 2018). Vagyis a logisztikai, vezetési dimenziók, a parancsnoki lánc, az individuális reagálási képességek és ezek fejlesztése, a csapat- és egyéni működés mind-mind fontos területei a kiképzésnek, s ezek relevanciáját az Ukrajnában jelenleg folyó harctevékenységek szintén alátámasztják. Tanulmányom a szisztematikus irodalmi áttekintés (*systematic literature review*) módszertanát használva, egy reprezentatív adatbázison (ScienceDirect) mutatja be a katonai képzést a kompetenciafejlesztés szemszögéből vizsgáló nemzetközi eredményeket – az e témában megjelenő írások 2014 után szaporodtak meg (talán nem véletlenül, hiszen az Ukrajna elleni orosz katonai agresszió kezdő évszámáról van szó). Jóllehet ilyen kis elemszám esetében egy-két cikknyi növekedés is döntő lehet, de a tendencia, az érdeklődés megújulása szimpomatikus, ezért érdemes a tanulmányozásra.

Módszertan, a korpusz megalkotása és jellemzése

A szisztematikus irodalmi áttekintés az interpretációs torzítások kiküszöbölésére (is) hivatott metodológia, hiszen megadott szempontok, egyfajta szigorú protokoll alapján egy adatbázis összes tételét elemzés alá vonja, kikerülve a szakirodalmak kiválasztásából, egymás mellé helyezéséből és kontextualizálásából eredő kutatói sémák hatását (Kamarási és Mogyorósy, 2015). Csakhogy a nemzetközi adatbázisok felhasználása szintén limitációkat eredményez, hiszen a reprezentatív kollekciók túlnyomó többsége angol nyelvű, főleg online találatokat tartalmaz, a Q1-től Q4-ig terjedő skálában elhelyezkedő folyóiratokba való bekerülés, az Open Access megjelenés, és így a szélesebb közönséghez való eljutás esélye gyakran megfelelő intézményi, anyagi háttér függvénye, és a sort folytathatnánk. Mindezek figyelembevételével is választottam ki az Elsevier kiadó profiljába tartozó ScienceDirect adatbázist mint a jelenkori tudástermelés és -disszemináció egyik legfontosabb platformját, ami egyfajta szeletét jelentheti a leginkább kurrens trendeknek, multidiszciplináris jellegéből fakadóan pedig többféle tudományterület impulzusai hasznosíthatóak ugyanazon téma esetében, ami jelen esetben a fentebb vázolt komplexitás miatt kifejezetten előnyös. A hasonló adatbázisok esetében elengedhetetlen *peer review* bírálati rendszer a rigid, megbízható tudás egyfajta garanciája lehet, olyan eredményeké, melyeket adatok és kísérletek támasztanak alá (természetesen ennek a megközelítésnek is léteznek korlátai a pedagógiai jelenségek tanulmányozásában, ld. Tenorth, 2018).

A ScienceDirect adatbázisában első lépésként kombinált kulcsszavas keresést végeztem („*military education*” & *competence*), kiválasztottam az önálló és új kutatási eredményeket közlő tanulmányokat (*research articles*). Nem vettem tehát számításba a szintetizáló könyvfejezeteket, szócikkeket, a szerkesztői jegyzeteket (*editorial*), könyvbírálatokat (*review*), egyéb műfajokat: így jött létre az elsődleges elemzési korpusz, 48 elemmel. Itt még minden olyan tétel szerepelt, ahol a kifejezések együttesen előfordultak, akár ez az adott cikk fő fókusza, akár csak említés szintjén merült fel a katonai képzés és kompetenciafejlesztés kettőse. Az írások többsége (42 darab) a 2000-es év után született (ld. 1. ábra). 2013-2014 körül és utána láthatunk egy kiugrást, bár nagyon alacsony az elemszám (évi egy-két publikáció emelkedett évi három-négyre, illetve 2018-ban a csúcsot jelentő öt publikációra), ez jelezhet egyfajta növekvő érdeklődést a téma iránt. A tendenciát árnyalja a 2019-es és 2022-es visszaesés, de a hasonló tanulmányok megjelenésének átfutási ideje, a szerkesztési sajátosságok (tematikus számok, szerkesztői döntések) mind-mind okozhatnak hasonló kilengéseket.

1. ábra. A kulcsszavas kombinált keresésre kiadott cikkek száma a ScienceDirect adatbázisa alapján (saját szerkesztés)

Már itt láthatóvá váltak azok a tudásterületek és folyóiratok, amelyek a kérdés szempontjából relevánsak. A taxonómiák és tudományos klasszifikációk különbségei szintén eredményeznek eltéréseket: az első lista egy angolszász tudományleírási logikát követ, a főbb diszciplínák felsorolásával (1. táblázat).

1. táblázat. Az írások besorolása a főbb tudományterületek szerint (saját szerkesztés)

Tudományterület	Cikkek darabszáma
Social Sciences	24
Business, Management and Accounting	10
Psychology	9
Economics, Econometrics and Finance	6
Arts and Humanities	5
Medicine and Dentistry	5
Nursing and Health Professions	5
Computer Science	3

A terület összetett jellege világosan kirajzolódik, a társadalomtudományok dominálnak, elsősre meglepő módon az üzleti-pénzügyi, közgazdasági és egészségügyi megközelítések szintén nagy teret foglalnak el, jelen vannak még a pszichológia, bölcsész- és computer-tudományok. Az 1. táblázat csak az egynél többszöri előfordulásokat tartalmazza. A folyóiratok, amikben megjelennek a hasonló írások, sokkal változatosabb képet mutatnak: hét olyan orgánus van, ami egynél többször közölt ilyen tanulmányokat (zárójelben közlöm az újságok neve után a publikációk számát), de nem látszik a témának szentelt, reprezentatív folyóirat. A társadalomtudományok és pszichológia kereszttetszetében álló *Procedia – Social and Behavioral Sciences* (4) vezet e téren, amit a vezetéselmélettel foglalkozó *The Leadership Quarterly* (3), a biztonságpolitikára szakosodott *Orbis*

(3) és a teljesen multidiszciplináris *Heliyon* (3) követ. A sort a közgazdaságtudomány, politológia területein mozgó *World Development* (2), a szervezetelméleti *Organizational Dynamics* (2) és az összehasonlító közgazdaságtudományt fémjelző *Journal of Comparative Economics* (2) zárja le.

Mindezekből is látható a szakirodalom töredezett, puzzle-jellegű vagy más szempontból változatos jellege, ami az elsődleges korpuszt szelektáló szűrés (*screening phase*) után is megmaradt. Ennek során azokat a cikkeket választottam ki, amiknek a témája ténylegesen a katonai képzés valamilyen formájához, szakaszához vagy tartalmához kapcsolódott, és tartalmazta a kompetenciafejlesztés mozzanatát (vagyis eltávolítottam azokat az írásokat, amik másról szóltak, és csak illusztrációként fordult elő bennük a két kulcsszó). Az így leszűkített adatbázis 19 bibliográfiai tételt tartalmaz (ld. a Mellékletben a 2. táblázatot), ez szolgált az elemzés alapjául, mely a legfontosabb topikokat, hangsúlyokat mutatja be a kutatásban.

A publikációk jellemzése: témák és megközelítések

Ha megvizsgáljuk az affiliációkat, a szerzők földrajzi elhelyezkedését, érdekes következtésre juthatunk. Az USA dominanciája egyértelmű tíz tanulmánnyal, ami nem meglepő, viszont a másik fele a cikkeknek fejlődő és fejlett, harmadik világbeli országok (Burundi, Kolumbia, Malajzia, Mozambik) és dél-, kelet európai országok (Lettország, Litvánia, Románia, Szerbia, Törökország) között oszlik meg. Eltérően a megszokott nemzetközi publikációs gyakorlattól, ahol az észak-, nyugat-európai országok kutatói hangsúlyosan vannak jelen, itt csak egy társszerző van az Egyesült Királyságból, egy első szerző pedig Franciaországból. Mindez megmutathatja, mely országok tartják prioritásnak a kérdést, hol folyt a 2010-es években haderőfejlesztés, amely a képzésfejlesztést is érinthette, mely régiókban támogatják jobban a hasonló kutatásokat, stb. Feltűnő, hogy a szomszéd országok közül Románia és Szerbia is szerepel, illetve a poszt-socialista régióból a balti térség, Magyarország viszont nincsen jelen.

Végigtekintve az absztraktokat és kulcsszavakat, néhány jellemző témacsoport kiemelkedik a 19 tanulmány bázisán, zárójelben bemutatva az ide sorolt írások számát:

- döntéshozatali kompetenciák, vezetélmélet (4),
- pedagógiai megközelítések (3),
- pszichológiai megközelítések (2),
- technológiai vetületek (2),
- egészségügyi területek, nővédképzés (2),
- veteránok visszailleszkedése a civil társadalomba (2),
- nők helyzete, gender studies (2).

Az általam képzett csoportok között nincsen átfedés, mindenhol egyértelműen el lehetett különíteni az altémákat; a két nem besorolt tanulmány közül az egyik a katonai szaknyelv lefordításának nehézségeit taglalja angolról lettre, ami a fordítók képzését érintheti (Kočote és Smirnova, 2016), míg a másik a hadászati forradalmak (RMA) jelentőségét és a hadviselés változásait vizsgálja a fejlesztendő készségek, oktatás tekintetében (Burmaoglu és Saritas, 2017). Rátérve a tematikai fókuszokra: a katonai vezető személyiségének jellemzőivel, a döntéshozatal folyamatával és szereplőivel foglalkozik a legtöbb tanulmány – igaz, ilyen kevés írás mellett ez csak négy tanulmányt jelent a második helyezett csoport három elemszámával szemben.

Az egyetlen francia szerző különböző típusok megalkotásával (a „bölcst”, a „politikus” és az „erős ember”) vázolja fel a kormányozhatóság dilemmáit és minőségét, a politikai és katonai szféra összekapcsolódottságát, személyi dimenzióit (Peveri, 2022).

A következő írás ugyanezt a gondolatmenetet folytatja, egy szűkebb aspektusból, arra koncentrálva, hogyan adjanak hatékonyan tanácsokat a katonák a civil vezetőknek (Garofano, 2008). A *The Leadership Quarterly* két sokszerzős (USA) összefoglalót is közölt 2010-ben és 2016-ban az idáig vezetó folyamatról és személyiségfejlődésről: az első a professzionális önfejlesztéshez szükséges motivációkat és az ezt serkentő szervezeti támogatást emeli ki (Boyce, Zaccaro és Wisecarver, 2010), míg a második az etikai döntéshozatal modelljét mutatja be, egyfajta erkölcsi tudatosság kialakítását a különböző alternatívák közti választás kialakításakor (Heyler, Armenakis, Walker és Collier, 2016).

A pedagógiai megközelítésre az első példám a Maláj Honvédelmi/Nemzetvédelmi Egyetem (National Defence University of Malaysia) gyakorlatát vizsgálja, összehasonlítva a katonapedagógia jellemzőit az általános pedagógiával (Juhary, 2015). Hasonló esettanulmány van Mozambikból, itt a katonai tanárok értékközvetítését vizsgálták, ami már csak azért is fontos, mert az országban lévő iszlamista felkelőkkel több parancsnok is összejárt – a katonai fegyelem, habitus, példamutatás ezért kiemelt fontosságú itt (Njelezi, 2023). Az utóbbi idők katonai akcióit illetően különösen fontos a harmadik írás, ami egy akciókutatás a kritikai gondolkodás fejlesztéséről interkulturális környezetben. A fejlesztés mértékét szituációs döntési tesztekkel lehet kimutatni, beleértve a kulturális tudás szintjét (Mindset), az empátikus kommunikáció sajátosságait (Skillset) és a Heartset fogalomkörébe tartozó kíváncsi, nyitott és nem ítélkező attitűdöt (Miller és Tucker, 2015).

Egy érdekes programfejlesztés Romániából jó példát ad a pszichológia alkalmazhatóságára: a társas-érzelmi intelligencia erősítésére egy problémamegoldó-reflektáló szakaszokból álló folyamatot építettek fel, amit az önszabályozás és értékelés fázisai zárnak le (Hähăianu és Manasia, 2014, az érzelmi intelligencia fontosságáról az oktatásban ld. Mészáros és Szalóki, 2022). A harci tevékenység rezilienciát elősegítő hatásáról, ennek munkaerőpiaci hasznosíthatóságáról a HR, stratégiai menedzsment és szervezeti viselkedés, -fejlesztés folyóiratában, az *Organizational Dynamics*ben olvashatunk (Lester, Lester és Saboe, 2018) – a kurrens téma teljesen más megvilágításba kerül ebben a kontextusban. Ugyanolyan aktuális téma a technológia szerepe a képzésben, oktatásban: litván szerzők osztják meg a kibervédelemmel kapcsolatos hibrid gyakorlataikat, amelyek implementálását a European Network and Information Security Agency is ajánlja (Brilingaitė, Bukauskas és Juozapavičius, 2020). A 2000-es évek elejéről, USA-ból származó ismertetés a katonai applikációkat mutatja be, az instrukcióadás, tesztelés és az értékelés szempontjából (Baker és O’Neil, 2003).

Az egészségügyi kérdések, a veterán helyzet és a gender vonatkozású témák adják az utolsó három csoportot. Az amerikai egyesült államokbeli katonáknak gyakorlati

Az egészségügyi kérdések, a veterán helyzet és a gender vonatkozású témák adják az utolsó három csoportot. Az amerikai egyesült államokbeli katonáknak gyakorlati egészségügyi ismereteket nyújtó képzés bevalását vizsgáló tesztek mutat be egy többszerzős tanulmány (Tontz, Reyes és Taylor, 2023), míg egy másik írás a katonai egészségügyi képzés történetét vizsgálja, széleskörű adatgyűjtés alapján, amit az adott országok nagykövetségi attaséi biztosítottak, annak érdekében, hogy a tanulságokat beépítsék, fejlesztve a felkészülést (Scultetus, Villavicencio, Koustova és Rich, 2006).

egészségügyi ismereteket nyújtó képzés bevalását vizsgáló tesztek mutat be egy többszerzős tanulmány (Tontz, Reyes és Taylor, 2023), míg egy másik írás a katonai egészségügyi képzés történetét vizsgálja, széleskörű adatgyűjtés alapján, amit az adott országok nagykövetségi attaséi biztosítottak, annak érdekében, hogy a tanulságokat beépítsék, fejlesztve a felkészülést (Scultetus, Villavicencio, Koustova és Rich, 2006). Az egészségügy jelentheti egyébként az egyik fontos munkaterületet a veteránok számára, természetesen megfelelő átképzéssel – eredetileg az iraki és afganisztáni harcterekről hazatérő személyzet (2,2 millió ember!) számára fejlesztettek hasonló átmeneti tranzicionális programokat (Allen, Armstrong, Saladiner, Hamilton és Conard, 2014). A gender-téma több vetületben is előfordul: Szerbiából a nemi egyenlőség és diszkrimináció problémáját járják körül, egy nagyon érzékeny téma, a seregben lévő homoszexuális katonák kapcsán (Rokvić és Stanarević, 2016), míg Kolumbia esetében a női integráció bevezetését szolgáló policity mutat be egy többszerzős cikk, ami az országban nagyon jelenlévő szexizmus és előítélet miatt nehezített pályát jelent (Fernandez-Osorio, Miron, Cabrera-Cabrera, Corcione-Nieto és Villalba-Garcia, 2023).

Befejezés

Kutatásom egy olyan első mélyfúrás kívánt lenni, aminek korlátai nyilvánvalóak: egy adatbázisra alapozott, amit ki lehet terjeszteni, egyéb kulcsszavakkal és kombinációkkal árnyalni. A szisztematikus irodalmi áttekintés legnagyobb előnye hasonló digitális adatbázisok esetében, hogy könnyen megismételhetőek, kontrollálhatók. Ezeket a limitációkat figyelembe véve nagyon változatos kép rajzolódik ki előttünk, ami tükrözi a jelenkori világ új kihívását és a katonapedagógia egyfajta újraértelmezését is, ami a civil társadalom felé egyre jobban nyit, hiszen nem elkülönült alrendszernek területnek tekinti önmagát. Talán ez inkább annak a Caforio által felállított konvergens modellnek felel meg, amely olyan akadémiai képzést próbál nyújtani, ami minden résztvevőnek azokat a képességeket nyújtja, melyek lehetővé teszik, hogy katonai és civil környezetben egyaránt képesek legyenek helytállni. Mindezt úgy, hogy a divergens megközelítés is jelen van, ami szerint a katonai kompetenciafejlesztés oly módon történik, hogy a személyzet minden lehetséges hadászati helyzetnek meg tudja felelni (idézi Juhary, 2015). Ez lehet a kettős feladata a 21. század hazai katonapedagógiájának, képzési folyamatainak is: megfelelni a hadászati-szakmai és társadalmi kihívásoknak egyaránt, vonzóvá téve ezzel a katonai pályát.

Köszönetnyilvánítás, támogatás

A közlemény a TKP2021-NVA-10 számú projekt keretében a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a 2021. évi Tématerületi Kiválóság Program pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Irodalom

- Madarász, T. (2013). Időszerű katonapedagógiai kérdések. *Képzés és Gyakorlat*, 11(1–4), 147–161.
- Morgen-Owen, D. (2018). *Approaching a Fork in the Road: Professional Education and Military Learning*. <https://warontherocks.com/2018/07/approaching-a-fork-in-the-road-professional-education-and-military-learning/> Utolsó letöltés: 2023. 08. 22.
- Allen, P. E., Armstrong, M. L., Saladiner, J. E., Hamilton, M. J. & Conard, P. L. (2014). Opportunities, Hurdles, Solutions, and Approaches to Transition Military Veterans Into Professional Nursing Programs. *Journal of Professional Nursing*, 30(6), 474–480. DOI: [10.1016/j.profnurs.2014.03.007](https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2014.03.007)
- Baker, E. L. & O’Neil, H. F. (2003). Evaluation and research for technology: Not just playing around. *Evaluation and Program Planning*, 26(2), 169–176. DOI: [10.1016/S0149-7189\(03\)00008-9](https://doi.org/10.1016/S0149-7189(03)00008-9)
- Boyce, L. A., Zaccaro, S. J. & Wisecarver, M. Z. (2010). Propensity for self-development of leadership attributes: Understanding, predicting, and supporting performance of leaders self-development. *The Leadership Quarterly*, 21(1), 159–178. DOI: [10.1016/j.leaqua.2009.10.012](https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2009.10.012)
- Brilingaitė, A., Bukauskas, L. & Juozapavičius, A. (2020). A framework for competence development and assessment in hybrid cybersecurity exercises. *Computers & Security*, 88, 101607. DOI: [10.1016/j.cose.2019.101607](https://doi.org/10.1016/j.cose.2019.101607)
- Burmaoglu, S. & Saritas, O. (2017). Changing characteristics of warfare and the future of Military R&D. *Technological Forecasting and Social Change*, 116, 151–161. DOI: [10.1016/j.techfore.2016.10.062](https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.10.062)
- Fernandez-Osorio, A. E., Miron, M., Cabrera-Cabrera, L. J., Corcione-Nieto, M. A. & Villalba-Garcia, L. F. (2023). Towards an effective gender integration in the armed forces: The case of the Colombian Army Military Academy. *World Development*, 171, 106348. DOI: [10.1016/j.worlddev.2023.106348](https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106348)
- Garofano, J. (2008). Effective Advice in Decisions for War: Beyond Objective Control. *Orbis*, 52(2), 238–254. DOI: [10.1016/j.orbis.2008.01.005](https://doi.org/10.1016/j.orbis.2008.01.005)
- Hähäianu, F. & Manasia, L. (2014). Socio-emotional Intelligence for Successful Higher Military Education. A Case Study Approach. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 142, 389–395. DOI: [10.1016/j.sbspro.2014.07.697](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.697)
- Heyler, S. G., Armenakis, A. A., Walker, A. G. & Collier, D. Y. (2016). A qualitative study investigating the ethical decision making process: A proposed model. *The Leadership Quarterly*, 27(5), 788–801. DOI: [10.1016/j.leaqua.2016.05.003](https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2016.05.003)
- Juhary, J. (2015). Understanding Military Pedagogy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 186, 1255–1261. DOI: [10.1016/j.sbspro.2015.04.104](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.104)
- Kamarási V. & Mogyorósy G. (2015). Szisztematikus irodalmi áttekintések módszertana és jelentősége. *Segítség a diagnosztikus és terápiás döntésekhez*. *Orvosi Hetilap*, 156(38), 1523–1531. DOI: [10.1556/650.2015.30255](https://doi.org/10.1556/650.2015.30255)
- Kočote, I. & Smirnova, T. (2016). Aspects of Military-related Text Translation from English into Latvian. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 231, 107–113. DOI: [10.1016/j.sbspro.2016.09.078](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.09.078)
- Lester, P. B., Lester, G. V. & Saboe, K. N. (2018). Resilience within the workplace: Taking a cue from the U.S. military. *Organizational Dynamics*, 47(4), 201–208. DOI: [10.1016/j.orgdyn.2018.01.005](https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2018.01.005)
- Mészáros, A. & Szalóki, R. (2022). The need and opportunities for developing emotional intelligence in education. *Opus et Educatio*, 9(4), 300–310. DOI: [10.3311/ope.526](https://doi.org/10.3311/ope.526)
- Miller, J. W. & Tucker, J. S. (2015). Addressing and assessing critical thinking in intercultural contexts: Investigating the distance learning outcomes of military leaders. *International Journal of Intercultural Relations*, 48, 120–136. DOI: [10.1016/j.ijintrel.2015.07.002](https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2015.07.002)
- Njelezi, M. T. (2023). Education in values: An analysis of teachers’ role in Mozambican military higher education. *Heliyon*, 9(6), e17226. DOI: [10.1016/j.heliyon.2023.e17226](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e17226)
- Peveri, J. (2022). The wise, the politician, and the strong man: Types of national leaders and quality of governance. *Journal of Comparative Economics*, 50(4), 849–895. DOI: [10.1016/j.jce.2022.06.001](https://doi.org/10.1016/j.jce.2022.06.001)
- Rokvić, V. & Stanarević, S. (2016). Toward gender and LGBT equality in the Serbian armed forces. *Women’s Studies International Forum*, 55, 26–34. DOI: [10.1016/j.wsif.2016.02.003](https://doi.org/10.1016/j.wsif.2016.02.003)
- Scultetus, A. H., Villavicencio, J. L., Koustova, E. & Rich, N. M. (2006). To Heal and to Serve: Military Medical Education Throughout the Centuries. *Journal of the American College of Surgeons*, 202(6), 1005–1016. DOI: [10.1016/j.jamcollsurg.2006.02.010](https://doi.org/10.1016/j.jamcollsurg.2006.02.010)
- Tenorth H.-E. (2018). Tényekre alapozott oktatáskutatás versus a pedagógia mint kultúratudomány – egy újabb „paradigmaharc” a tudományos pedagógiában. *Pedagógiatörténeti Szemle*, 4(3–4), 23–44. DOI: [10.22309/ptszemle.2018.3.2](https://doi.org/10.22309/ptszemle.2018.3.2)
- Tontz, P. A., Reyes, J. & Taylor, Z. (2023). Impact of military nurse instructor on the academic performance of eligible corpsman in an online NCLEX-PN training program. *Teaching and Learning in Nursing*. DOI: [10.1016/j.teln.2023.06.010](https://doi.org/10.1016/j.teln.2023.06.010)

	Cím	Folyóirat	Év	Szerző(k)	Ország	Kulcsszavak
1.	Socio-emotional Intelligence for Successful Higher Military Education. A Case Study Approach	Procedia - Social and Behavioral Sciences	2014	Florentina Hăhăianu, Loreda Manasia	România	socio-emotional competency; higher military education; socio-emotional intelligence research
2.	Education in values: An analysis of teachers' role in Mozambican military higher education	Heliyon	2023	Mauro Tiago Njezezi	Mozambik	military higher education, Mozambique, teacher, values
3.	A framework for competence development and assessment in hybrid cybersecurity exercises	Computers & Security	2019	Agne Brilingaitė, Linas Bukauskas, Aušrius Juozapavičius	Litvánia	cybersecurity skills, cyber defense exercises, competence assessment, hybrid exercises, competence development framework; cybersecurity trainer's questionnaire
4.	Understanding Military Pedagogy	Procedia - Social and Behavioral Sciences	2015	Jowari Juhary	Malajzia	military education, military learning environment, military pedagogy, NDU, teaching and learning
5.	Toward gender and LGBT equality in the Serbian armed forces	Women's Studies International Forum	2016	Vanja Rokvić, Svetlana Stanarević	Szerbia	gender equality, sexual orientation, homosexuals, stereotypes, attitudes
6.	Translation of Military-related Text Latvian	Procedia - Social and Behavioral Sciences	2016	Inese Kočole, Tatjana Smirnova	Letország	military-related texts, military terms, false friends, borrowing, calque
7.	Changing characteristics of warfare and the future of Military R&D	Technological Forecasting and Social Change	2017	Serhat Burnaoglu, Ozcan Sarras	Törökország	warfare, RMA, military R&D, patent analysis, scenarios
8.	Addressing and assessing critical thinking in intercultural contexts: Investigating the distance learning outcomes of military leaders	International Journal of Intercultural Relations	2015	John W. Miller, Jennifer Tucker	USA	intercultural competence, critical thinking, situational judgment tests, complex environment
9.	The wise, the politician, and the strongman: Types of national leaders and quality of governance	Journal of Comparative Economics	2022	Julietta Peveri	Franciaország	leader characteristics, governance quality, politicians, military rulers

	Cím	Folyóirat	Év	Szerző(k)	Ország	Kulcsszavak
10.	Towards an effective gender integration in the armed forces: The case of the Colombian Army Military Academy	World Development	2023	Andres Eduardo Fernandez-Osorio, Marina Miron, Leidy Johana Cabrera-Cabrera, Maria Antonieta Corcione-Nieto, Luisa Fernanda Villalba-Garcia	Kolumbia, UK (Marina Miron)	gender equality, Colombian Army, military academy, women's integration, women in the army, youth
11.	Impact of military nurse instructor on the academic performance of eligible corpsman in an online NCLEX-PN training program	Teaching and Learning in Nursing	2023	Paul A. Tontz, Jenna Reyes, Zachary Taylor	USA	corpsman, faculty-led facilitation, medic, military nurse, NCLEX-PN
12.	Opportunities, Hurdles, Solutions, and Approaches to Transition Military Veterans Into Professional Nursing Programs	Journal of Professional Nursing	2014	Patricia E. Allen, Myrna L. Armstrong, Jason E. Saladiner, Mary Jane Hamilton, Patricia L. Conard	USA	military, veterans, women, men, nursing education, innovative program, eLearning, Military, clinical coach, service member, finance, education, advisement, counseling, PTSD
13.	Veterans in the civilian workplace: How human resources can facilitate the adjustment	Organizational Dynamics	2021	Rose Opengart	USA	ND
14.	To Heal and to Serve: Military Medical Education Throughout the Centuries	Journal of the American College of Surgeons	2006	Anke H. Scultetus, J. Leonel Villavicencio, Elena Koustova, Norman M. Rich	USA	ND
15.	Resilience within the workplace: Taking a cue from the U.S. military	Organizational Dynamics	2018	Paul B. Lester, Gretchen Vogelgesang Lester, Kristin N. Saboe	USA	ND

	Cím	Folyóirat	Év	Szerző(k)	Ország	Kulcsszavak
16.	Evaluation and research for technology: not just playing around	Evaluation and Program Planning	2003	Eva L. Baker, Harold F O'Neil Jr.	USA	evaluating technology, instructional technology, military applications, technology in education, test development
17.	Effective Advice in Decisions for War: Beyond Objective Control	Orbis	2008	John Garofano	USA	ND
18.	Propensity for self-development of leadership attributes: Understanding, predicting, and supporting performance of leader self-development	The Leadership Quarterly	2010	Lisa A. Boyce, Stephen J. Zaccaro, Michelle Zazanis Wisecarver	USA	leadership development, professional self-development, motivation and skills, organizational support
19.	A qualitative study investigating the ethical decision making process: A proposed model	The Leadership Quarterly	2016	Scott G. Heyler, Achilles A. Armenakis, Alan G. Walker, Donovan Y. Collier	USA	ethical decision making model, leader decision making, qualitative research, inductive model, grounded theory

2. táblázat: Az elemzés alapjául szolgáló korpusz, a ScienceDirect adatbázisa alapján, 2023. szeptember 27-i állapot (saját szerkesztés)

Absztrakt

Írásom a katonai képzés (katonapedagógia) és a kompetenciafejlesztés keresztmetszetében elhelyezkedő, angol nyelvű tanulmányokból leszűrhető tanulságokat vizsgálja annak érdekében, hogy feltárja a kurrens trendeket, melyek a magyarországi kadétképzés szempontjából is hasznosíthatóak. A ScienceDirect adatbázisára alapozva végeztem szisztematikus irodalmi áttekintést: az elemzés alapjául szolgáló korpusz létrehozása után a kérdéskört tematizáló főbb topikokat mutatom be, illetve azokat a tudásterületeket, melyek kontextusában (a nemzetközi tudományos térben) megszülettek ezek az eredmények. Az eredmények egyben megmutatják a publikációs trendekbe való becsatlakozás hazai lehetőségeit is, hiszen az általam összegyűjtött tanulmányok között nincsen magyarországi vagy magyar intézményi affiliációval rendelkező szerző.

Kulcsszavak: katonai képzés, kompetenciafejlesztés, szisztematikus irodalmi áttekintés, kadétképzés